

„Vitaminkockák” exportra

Szárltmány 160 vagon
paradicsompaprikából

A Csongrád megyei ZÖLDÉRT Vállalat csaknem 700 vagon paradicsompaprikát vásárolt fel az ősszel, kétszáz vagonnal többet a tervezettnél. Bőséges volt az ideai termés, amelyből legtöbbit a szatmari Finn-Magyar Barátság, s a tömörkényi Alkotmány Tsz és a Pankotai Állami Gazdaság szállította. A gazdag C-vitamin-tartalmú zöldség zömét nyers állapotban forgalmazták, ellátva a hazai piacot s eleget téve a külföldi megrendeléseknek. Jelentős mennyiséget adtak át a konzervgyáraknak, amelyek pritaminpürét és egyéb ételfeszítőket készítettek.

Külföldön kedveltek a zöldségzárltmányok s éppen a paradicsompaprikának úgyszólván korlátlan piaca van a tőkés országokban. A ZÖLDÉRT Vállalat szegedi és makói szárítóüzemeiben a nagy igényben szűrt nélkül dolgoztak a szárítóbereendezések. Százhatvan vagon nyerspaprika felszeletelt húsából hétszer hét milliméter méretű „vitaminkockák” készültek. Ezeket ötkilós műanyag tasakokba zárva, nagy dobozokban szállítják folyamatosan a tőkés országokba. A

szárítás előnye, hogy a csúcsidényben bármilyen mennyiségben érkezett a felvásárló telepekre a zöldség, mindent átvették, mert a felesleget szárítással tartósították. Azért is többet tudtak feldolgozni, mint a megelőző esztendőben, mert a szeletelésben gépek is segítettek és így kevesebb kézi erőre volt szükség.

Fontos Sándor kiállítása Forráskúton

Csütörtökön este nyílt meg a forráskúti Jerney János Művelődési Házban Fontos Sándor festőművész kiállítása.

A művész 1951-ben szerepelt először tárlaton. Pusztaszeren lakott, témája a végtelen homoki táj, az ott élő ember volt. Induló éveit a festői és emberi tájékozódás, a megörökítés növekvő biztossága jellemezte. Ülésre költözve (1957) más szerkezetű tájat, fejlett gyümölcskultúrát talált. Maga is telepíténi kezdett. Kint szerzett tapasztalataiból és élményeiből ekkorra alakult ki életszemlélete és önálló mondanója. Érezte, hogy ezek közvetítéséhez nem elég korábbi leíró

Farmerruhák

A Szekszárdi Szabó Szövetkezet a legújabb divat szerinti keki- és zöldszínű női farmerruhák készítését kezdte meg. A szekszárdi Korzó áruházba nyolcszázat, Szegedre ezernél többet szállítottak a külföldiekkel verszre kelő, de azoknál olcsóbb farmerruhákból. A budapesti Szála áruház hatféle modellből ezerkétszázat rendelt, amelyekből az első négyszáz darabos szállítmányt már elindították Budapestre. Ha van rá igény, a szekszárdi szövetkezet vállalja a további sorozatgyártást.

jellegű Alföld-látása, egyéni formanyelvet kell kialakítani. Fölfedezte és megismerte a táj szerkezetét: a látható és a nem látható utak erővonalai szinte sugallták a konstruktív szerkesztést. Rádobbnak, hogy csak saját kézzel munkája mond el mindent a paraszti létről, a földdel és a természettel való birkózásról. Ez a megélt azonosulás hitelesíti képeinek őszinteségét. Ezért is vállalkozott krónikárra és általánosításra: virágba borult barackosra: má a magyar falu egyre gazdagodó világát is jelképezi.

Színei kezdetben komorak voltak, hiszen tanyán, alig világított szobában este félelemérzet fogja el az egyedül élő. Földoldódott színvilágát ma a világoskékek és szürkésfehérek ellentéte határozza meg. Eltűnt a hangsúlyozott szerkezet, átadta helyét az ágas-bogas fák sűrű szövedékének. Jórészt ezekből a képeiből vitt Forráskútra.

Fontos Sándor 23 évig szolgált a végeken, 1969 óta Szegeden él. A tanyavilág képe lassan emlékké szelidült. Az erejét vesztő látvány és az emlékképek kialakulása — úgy tűnik — egy elvonatott megjelölés irányába hat. Néhány képén a föld, a szántás, a kukoricás hól somtás, hól szabadon alakított formában tűnik föl. Egyelőre az út elején tartok — mondja — hiszen mindez egy lassú belső folyamat eredménye. Sokkal messzebb jut, ha a témának nincs korábbi — fékező hatású — földolgozása. A parti sziklákon megtört hüllások játéka (Adria) és a szélről vonagló táj (Vihar előtt) már csak ürügy arra, hogy a látvány keltette érzéseit epikától és természeti formáktól mentesen rögzítse.

A kiállítást dr. Laczó Katalin főiskolai adjunktus nyitotta meg.

A. F.

A „levelek” visszhangja

Protekcio vagy társadalmi igazságtevés?

Naponta hallunk, olvassunk, beszélünk a fizikai dolgozók gyermekei egyetemi továbbtanulásának segítéséről, felkarolásukról, támogatásukról a középiskolában, az egyetemi felvételi előkészítésénél, majd egyetemi tanulmányaik során, sőt még a végzés utáni időszakban is.

Hogyan? Elfelejtkezünk volna pártunk VIII. kongresszusának határozatáról, amely eltörölte az egyetemi felvételnél a jelöltek származás szerinti kategorizálását? Visszaléptünk egy korábban már bírált, időszertlennek ítélt megoldáshoz? Vagy az említett határozat volt megalapozatlan, máig is időszertlen döntés? — merülhet fel a kérdések sora.

Nem léptünk vissza, a származás szerinti kategorizálás elölése indokolt volt. Hadd emlékeztessünk rá, hogy a hatvanas évek elejére társadalmi építőmunkánk addigi, közel két évtizedes szakasza nyomán kiépült a szocialista tulajdonviszonyok rendszere, a felszabadulás előtti helyzethez viszonyítva alapvetően emelkedett népünk élet-színvonal, közoktatási rendszerünk demokratizálódott, társadalmi rendszerünk iránt elkötelezett értelmiség nőtt fel — nem utolsággal a származás szerinti kategorizálás révén egyetemre került munkás-paraszt származású fiatalok közül — jelentős számot és növekvő társadalmi erőt képviseltek a népi értelmiségiek. Az egyetemi továbbtanulási arányok hatalmas eszközökkel történő adminisztratív szabályozása azonban nélkülözhető megoldással vált, a szocialista tulajdonviszonyok általánossá válása indokolta is a kategorizálás eltörlését.

A döntés azonban, bár szinte mindenki egyetértett vele, készületlenül érte oktatási rendszerünket. Társadalmi céljaink és törekvéseink ellenére a munkás-paraszt szülők gyermekeinek száma, aránya rohamosan csökkent az egyetemre jelentkezők között, és az alkalmazotti-értelmiségi családokból származók aránya ugrásszerűen emelkedett. „Miért baj ez”, kérdezhetné bárki. „A képeségek-felkészültség szabad versenyében győzőn a jobbik, a tehetségesebb” — mondják. Az első szembeötlő tény, hogy nem a középiskolából hozott pontokban van különbség, hisz nagyközségi, kisvárosi, de nagyobb vidéki városok iskoláiból is szép számmal akadnak munkás-paraszt származású jelentkezők maximális hozott pont-

számmal, hanem a felvételi teljesítményben. A felvételi vizsgaeredmény perdöntő tényezővé vált. Itt jöttek elő a jelentkezők közötti jelentős felkészültségbeli különbségek. Miből fakad ez a felvételi esélyt alapvetően befolyásoló különbség?

Több éves tapasztalat alapján két csoportra osztjuk az okokat. A felkészültségbeli különbség egyik oldalról a középiskoláskori előképzettség színvonalában, tartalmában tapasztalható eltérésekből adódik. A nagyobb hagyományokkal rendelkező, nagyobb követelményeket állító gimnáziumokból arányában is több érettségizett került egyetemre. Ezekben az iskolákban szervezték meg magasabb óraszámú, gazdagabb tematikával, felkészültebb középiskolai tantervekkel a különböző tagozatos osztályokat, amelyek jobb feltételekkel természetesen eredményesebben képesek előkészíteni a diákokat a továbbtanulásra.

Az alkalmazotti és értelmiségi családok körében terjedt el elsősorban, hogy felvételi előkészítésre drága pénzért szaktanárt fogadnak, és ebből napjainkra sajnos igen ellentmondásos hagyomány lett.

Az okok másik csoportja pedig a családok eltérő társadalmi helyzetében keresendők. Az eltérő társadalmi helyzet nem azt jelenti, hogy ki a „valaki” és ki nem, hogy kinek van nagyobb protekciója és kinek nincs. Tárgyilagosan állíthatjuk, az alkalmazotti-értelmiségi családok gyermekei közül nem azért került be több az egyetemre, mert ők „valaki gyerekei”, s felvételüket protekcióval egyengették (van ilyen, de nem ez a döntő ok!), hanem mert a tájékozottabb szülők tanácsokkal, segítséggel jobban felkészítették vagy előkészítették gyermekeiket a felvételre.

A szülők iskolázottságában, műveltségi színvonalában, a családok kulturális arculatában ma még igen nagy eltéréseket találunk. Óriási súlya van a család könyvtelátottságának a gyerekek felkészülésében. Megvizsgáltuk, a fizikai dolgozók könyvtelátottságának felső szintje duplájánál kezdődik az értelmiségi családok könyvtelátottságának felső szintje.

Az anyagiak. Valóban, az esetek többségében a fizikai dolgozó családok egy főre jutó jövedelme jóval alacsonyabb, mint a szellemi dolgozó családokban. De államunk, szociális helyzetük, tanulmányi eredményük alapján méltányosan támogatja az egyetemi hallgatókat. Anyagi nehézségek miatt ma már senki nem marad ki az egyetemről. Az anyagiaknak, tagadhatatlan, van még súlya a továbbtanulást befolyásoló tényezők között, de kisebb, mint az előbbieken említett tényezők. Nagyon fontos hangsúlyoznunk, hogy a családok társadalmi helyzetét nem közvetlenül a felvételi vizsgaeredményeiknél kap súlyt, hanem már az egyetemi felvételre jelentkezés időszakában. A fizikai dolgozó családkból nagyon kevés jelentkezik egyetemre. A sikeres szereplés majdnem hasonló arányú körökben is (körülbelül 30 százalék), mint a nem fizikai dolgozó családból pályázók között. Sokan azonban egy-két ponttal lemaradnak, s ez az egy-két pont a jelentkezők többségénél perdöntőnek mutatkozott. A VIII. kongresszus említett határozatát követően, mivel nem ismertük fel időben a meghatározó okokat és nem kíséreltük meg ellensúlyozni azokat, rohamosan csökkent a fizikai dolgozók gyermekeinek száma az egyetemeken és főiskolákon, és a fentiek alapján belátható, nem a „tehetségen”, hanem mélyebb társadalmi okokon is múlt. „De ha nem megy, miért erőltetjük? Majd, ha eltűnnek az okok, rendeződik minden magától!” — mondják sokan.

Úgy hiszem, ezek az emberek elfelejtkeznek társadalmunk humanista céljairól. Arról, hogy az ország lakosságának túlnyomó többségét kitevő munkásság-paraszttság gyermekei számára is mind magasabb szinten hozzáférhetővé szeretnénk tenni a korszerű szak- és általános műveltséget, hogy a kultúra további demokratizálására törekedjünk, hogy társadalmunk nyitottságának, azaz az egyes társadalmi osztályokrétegek közötti szabad áramlás biztosítására törekedjünk — a „társadalmi vetérforgó” érvényesítésére, ahogyan Horváth Dezso említi —, hogy az egyes osztályokrétegek az új generációkkal ne távolabb, hanem közelebb kerüljenek egymáshoz. Ehhez pedig szocialista társadalmunk, joggal, alapvető osztályai érdekeit-céljait elkötelezetten vállaló organikus értelmiségi kinevelését igényli. A szocialista humanizmus elveit csak a társadalmi feltételek tudatos, következetes alakításával leszünk képesek érvényesíteni.

A fizikai dolgozó gyerekek továbbtanulásában található tényleges társadalmi hátrányok ellensúlyozására, a versenyfeltételek állandó javítása nélkülözhetetlen. Egyetértünk az olyan támogatással, amely nem érdemtelen előnyökhöz juttat, hanem feltételeket biztosít a felzárkózáshoz, a munkára, egyéni erőfeszítésekre építő emberi kibontakozáshoz. Nem protekcióra, hanem egyenlő versenyfeltételeket nyújtó társadalmi igazságtevésre van szükség.

Dr. Besenyi Sándor

Sámán a presszóban Polner Zoltán: Táncoltató

A nép siratóénekei és varázslásai sohasem akartak verssé lenni, — ha akartak volna, azzá is váltak volna. A legszebb siratók, a leggyönyörűbb varázslatokká. Verssé csak a népdalok meg a táncolható balladák váltak.

Jött aztán egy költő. — itt él közöttünk, e sorok negyedik kötetének olvasása közben születnek bennem. — aki évtizede nekiveselkedett, hogy babonákat, ráolvasásokat, siratókat és varázslásokat változtatson át versekké. Akkoriban még maga is így gondolta: „Úgy érzem, hogy a szegénység ősi, kallódó parasztmítosának még föllelhető darabjai ezek, és szeretném megmutatni őket a vers és a megismerés döböntő élményvívőzetében.”

A költő ma már nem tesz különbséget; legújabb kötetét eddigi szokásával ellentétben nem osztja ciklusokra, ilyen típusú versei ott sorakoznak a másféle élményanyagból táplálkozók között. Mindezek ellenére a két verstípus közötti különbség mutatkozik; ha folyamatosan olvassa az ember a kötetet, a beiktatott babonaverek ki-kizökkennek, Polner Zoltán másik költészetének áramköréből ki-kapcsolják.

A magyarázat: a halódó hitvilág költészeté váltóztatása továbbra is csak kísérlet. Tiszteletre méltó és érdekes, de kísérlet; sokszor csak archaikus szavakkal tűzdelt rigmus válik belőle.

Az igazán fontos momentum azonban nem is ebben van. Ezek a verskísérletek — végül is egyetlen költőnek sincs két tollja! — pezsdítően hatottak, megtermékenyítették Polner Zoltán lírájának másik, hagyományos verstípusokban építkező részét.

A költő fel is vállalja ezt a hatást. Kötényítő versének pedig címével jelzi: *Sámánok nyara*; a verszáró sorokkal ki is mondja: „Ahol a kizökkennek kéne lenni, szavai / a hallgatásnak, révülete a jajongásnak / IMMÁR EGESZ ELETEM).

Polner Zoltán újabb, ezekre a hatásokkal megtermé-

kenyített költészetének jellemzői a kulcsszavai is; verseiben minden ég, lángol, jagait és rikóidit eszelősen és áramütésesen, sorait vercépek vérzik át, pirosak és alvadt-feketék. Kulcsszavai még: a *küszöb*, ami a se kinn, se benn képe, és *Magyarország*, ami mindenütt jelen van: hol tájként, hol mértékként.

A kulcsszavak árulkodnak, de árulkodnak a felváltott példák is. Polner Zoltán Kajári Gyuláról, Radnóti Miklósról, Kiss Lajosról ír verset, s megihlet egy Mónusváza is.

Sajátos kép: él egy költő Szegeden, s versei mintha nem itt születnének — Vársárhelyen, falvakban, végig a Maros mentén. Lehet, hogy azok a földrajzi és emberi tájak jobban hasonlítanak hozzá?

Polner Zoltán folyamatosan, kötetről-kötetre fejlődő költő. Ami a mostaniban, az immár negyedik gyűjteményében a legnagyobb meglepetés, az a versdráma megjelenése (Gyertyák) ilyen könyvtelátlenül, pontosan, haikra hangszerevel: „Egyetlen éjszakák egy élete. / Könnyből sírhant. / Ki kéne fizetni a sírásokat. / Eloltani végére a villanyt.

Talán ez is a további út egyik legígéretesebb lehetősége: megérkezni a folytonos, múlt időt vallató lobogásból a mába. Már vannak a *Táncoltató*ban ilyen darabok is (Románc, Kérdőjelek, Akvárium). És felbukkannak a groteszk elemei is. Következnek a szituációból; a presszóba tévedt sámán másképp látja a presszót (presszón ebben az esetben nem vendéglátóipari létesítményt kell csupán érteni, hanem egyfajta életformát is), mint a presszójárók.

A folytatásból — bár a művészet nem kívánja, hogy alkotásait *valóságnak* tekintsük — mai valóságunkat nemcsak a múltból, de a jelenből is faggató művek szülnéhetnek. Mint mondtam: Polner Zoltán fejlődő költő.

Petri Ferenc

Népmesepör Szegeden Döntött a Legfelsőbb Bíróság

Az Akadémiai Kiadó gondozásában 1975-ben jelent meg tájunk legnagyobb népi mesélője, Tombác János által elmondott mesék gyűjteménye. A kötet megjelenését nagyon várta a mesemondó, de nem érthette meg. 1974. december 22-én meghalt. A 700 oldal meghaladó könyv azóta „jogi eset” lett, az örökösök érdekeit képviselve pört indított a Szerzői Jogvédő Hivatal a kiadó ellen. Arra kérte a bíróságot, mondja ki szerzőnek, a mesék alkotójának Tombác Jánost, és szerzői díj fizetésére kötelezze a kiadót.

A Legfelsőbb Bíróság — fellebbezéssel került elé az ügy — a közelmúltban Szegeden tartotta tárgyalását, és hasonló esetekben állásfoglalásnak is tekinthető tanulságos döntést hozott. Szakértők és tanúk meghallgatása után kimondotta, hogy a népmesék elmondója a gaz-

dag hagyományból merít akkor is, ha az úgynevezett alkotó típushoz tartozik, szerzősége tehát jogi értelemben sem állapítható meg. Az „alkotó típus” ebben az esetben azt jelenti, hogy nem betanult szöveget mond, nem úgy adja elő a népmesét, ahogy hallotta, hanem közönségéhez igazodva állandóan változtat rajta, de mindig a hagyomány fölhasználásával.

A mesék értékéből ez a bírósági döntés természetesen semmit nem von le, a kötet tudományos értéke változatlanul nagy. Figyelemre méltó az egyik szakértő véleménye: az értéket őrző és továbbadó népművész erkölcsi megbecsülést és anyagi elismerést is érdemel. A Bába dülő népszerű mesélőjét állítunk a Népművészet Mestere kitüntetés révén halála napjáig havonta járandóság-gal tisztelte meg.